

I år holder skolen fødselsdag – hurra, hurra, hurra! Om jubilæet Skole i 200 år

Af Anne Katrine Gjerløff

Et skolejubilæum 1964

I begyndelsen af august 1964 afholdtes det 12. almindelige danske skolemøde i Aarhus. Det var der i og for sig ikke noget usædvanligt ved, men dette 12. skolemøde var alligevel noget særligt. Det var nemlig samtidig fejringen af 150-året for Frederik 6.s underskrivelse af skoleanordningerne i 1814. Initiativet til fejringen kom fra Danmarks Lærerforening, der året før havde inviteret centraladministration, institutioner og organisationer med i et samarbejde om planlægningen.

Arrangementet bestod af et åbningsmøde og en række faglige foredrag og gruppemøder, samt af flere udstillinger af skolehistorisk og aktuelt tilsnit. Af festlige begivenheder kunne deltagerne i skolemødet bl.a. komme til teateraften i Den Gamle By, til kirkekoncert i Aarhus Domkirke eller være med i afslutningsfesten på rådhuset. Som samtidige markeringer udgav postvæsenet et frimærke med en landsbyskole tegnet i kridt på en tavle, og Danmarks Lærerforening udsendte det skolehistoriske værk *Af Landsbyskolens Saga*.

Åbningsarrangementet var et flot og højtidelig affære. Kongefamilien deltog, undervisningsminister K. Helveg-Petersen holdt tale, efter at formanden for Danmarks Lærerforening Stinus Nielsen havde budt velkommen, og deltagerne lyttede til *Morgensang* af Niels W. Gade og en kavalkade af skolesange gennem de 150 år ved bl.a. Møllevangskolens børnekor. Mødet blev åbnet af Aarhus Universitets rektor E. Hammershaimb, der konkluderede at "Hele samfundet er baseret på de forudsætninger, som skoleanordningerne tilvejebragte".

Skolemødet blev dækket grundigt af presse, radio og Tv med transmissioner, artikler og bredere artikler og redaktionelle ledere om uddannelse. I den efterfølgende trykte beretning fra skolemødet blev det bemærket, at "Pressens dækning af skolemødet kan tages som et udtryk for den positive og omfattende interesse stadig større grupper af landets befolkning har for uddannelsesspørgsmål i almindelighed og folkeskolens problemer i almindelighed".

At fejre jubilæer

I år er det 2014, og skolen skal til det igen – altså fejre en rund fødselsdag. De 200 år, der er gået siden skoleanordningernes udstedelse, skal markeres, og ligesom

fejringen i 1964 skal formen og formidlingen matche skolen selv og dens placering i samfundet. Jubilæet skal også tænkes i relation til, hvordan officielle jubilæer i øvrigt fejres, og her er der i modsætning til 1964 en stadig strøm af mærkedagsfejringer, der kan hentes inspiration fra og sammenlignes med: fra de mest ambitiøse og omfattende som H.C. Andersen-jubilæet til det nyligt overståede og mere smalle Søren Kierkegaard-jubilæum. Og alene i 2014 er der en lang række andre jubilæer som skolens 200 års dag er i "konkurrence" med: Norges grundlov 1814, 1864-nederlaget og udbruddet af 1. verdenskrig 1914.

I denne artikel vil jeg derfor introducere til tankerne og organisationen bag jubilæet Skole i 200 år og til en række af jubilæets hovedprojekter. I skrivende stund er året halvt overstået, men jubilæets kulmination ligger stadig foran os. En stor del af min beskrivelse vil derfor være visioner og planer, som kun kan vurderes og opleves i løbet af efteråret 2014.

Forhistorie og organisation

Nøjagtig som i 1964 er det klart, at et jubilæum af national betydning ikke er noget, man 'bare' lige kommer i tanke om dagen før, og så 'bare' lige afholder. Der skal god forberedelsestid til, og det skal være et samarbejde mellem mange forskellige interessenter. Der skal overvejes målgruppe, formidlingskanaler, budskaber, produkter og ikke mindst økonomi. Samtidig skal man også være åben over for pludseligt opståede muligheder, nyopståede behov og være opmærksom på aktuelle begivenheders mulige indflydelse på de langsigtede planer.

Det spæde initiativ til fejring af 200-årsjubilæet for skoleanordningerne opstod som en udløber af forskningsprojektet Dansk Skolehistorie, der – finansieret af Carlsbergfondet og forankret på Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Aarhus Universitet – siden 2010 har udforsket og udgivet værket *Dansk Skolehistorie*, hvoraf det fjerde bind er udkommet og det sidste kommer 2015.

Værkets ene redaktør professor mso Ning de Coninck-Smith, rektor Stefan Herman og overbibliotekar på det daværende Danmarks Pædagogiske Bibliotek Jens Bennedsen tog i foråret 2012 løbende kontakt til Undervisningsministeriet og fik sammen med ministeriet skabt grobund for ideen om et jubilæum. Biblioteket, ministeriet og Aarhus Universitet bidrog derefter sammen til finansieringen af et lille sekretariatet, der skulle forberede og udvikle jubilæet.

Sekretariatet blev nedsat i september 2012 med to ansatte: Majken Astrup og undertegnede. Det oprindelige oplæg til sekretariatets arbejde var, at der skulle laves en hjemmeside, udvikles et skolehistorisk undervisningsmateriale til grundskolebrug og igangsættes et netværk for formidlere af skolehistorien. Derfor fik sekretariatet både en medarbejder med journalistisk og kommunikationsfaglig baggrund og en historiefaglig medarbejder med baggrund i projektet Dansk Skolehistorie og bredere historisk forskning og formidling.

Samtidig nedsatte man fra Undervisningsministeriets side en styregruppe med ni medlemmer og med ministeren Christine Antorini som formand. De øvrige medlemmer er Ning de Coninck-Smith, tidligere minister Bertel Haarder,

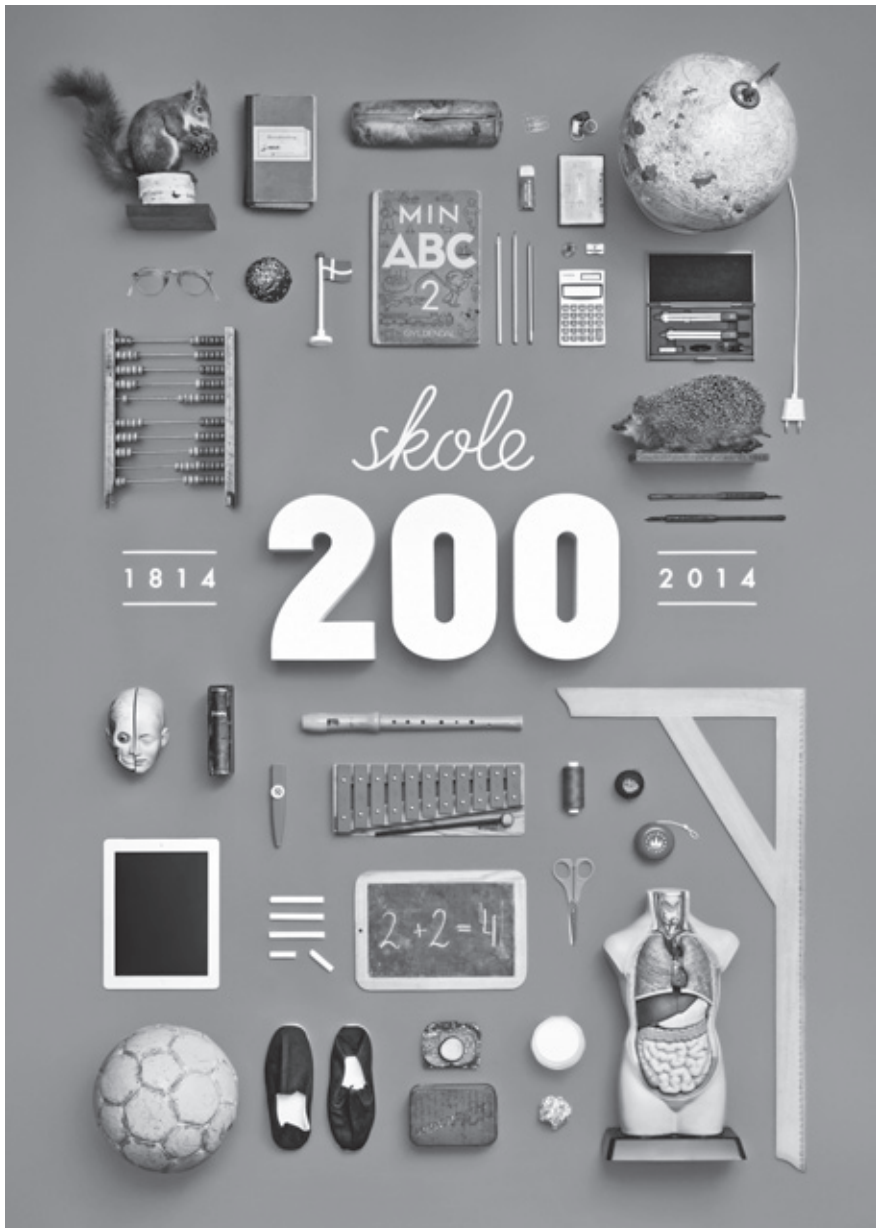
overborgmester Frank Jensen, formand for Danmarks Lærerforening Anders Bondo Christensen, formand for Dansk Skoleelever (dengang) Vera Rosenbeck, skoleleder Kari Jørgensen, professor Jørgen Lund, rektor Stefan Herman og direktør for Golden Days Ulla Tofte.

Gennem drøftelse med styregruppen fastlagde sekretariatet en række retningslinjer, der skulle sigtes efter i planlægningen af jubilæet. Særlig vigtigt var det, at jubilæet skulle være inkluderende, nationalt og mangfoldigt. Og at 200-årsfødselsdagen nok var en fest, der skulle fejres, men at formidlingen af skolen både før og nu ikke skulle være en ukritisk fremskridtsfortælling eller frembære et bestemt politisk budskab. Den skulle være en historiefagligt baseret og nuanceret formidling, hvor alle parter skulle have mulighed for at komme til orde. Vægten skulle være på skolens foranderlighed og på vekselvirkningen mellem skole og samfund og skole og individ, hvilket kommer til udtryk i jubilæets slogan "Vi skaber skolen, skolen skaber os."

Der var også enighed om, at jubilæet skulle være en fest for grundskolen i bred forstand, og målgruppen skulle være alle, der har gået, går eller skal gå i grundskolen – dvs. stort set alle indbyggere i Danmark. Det grundlæggende udgangspunkt var, at det var undervisningspligten, der skulle fejres: Det faktum, at alle børn i Danmark gennem 200 år havde haft både ret og pligt til grundlæggende skolegang i mindst syv år. Således omfattede jubilæet alle grundskoleformer, både friskoler, specialskoler og privatskoler af alle slags og ikke mindst folkeskolen. Samtidig skulle jubilæet sætte fokus på skolens udvikling og dens tilknytning til og afspejling af det omgivende samfund i hele perioden – og også gerne invitere til debat og visioner om fremtidens skole. På grundlag af denne tilgang blev det vedtaget, at jubilæets officielle navn skulle være det neutrale og omfattende "Skole i 200 år".

For at tage hensyn til det brede og det lokale islæt i jubilæet blev der etableret et repræsentantskab med ca. 40 medlemmer fra en lang række kultur- og uddannelsesinstitutioner og organisationer. Biblioteker, Ældresagen, Skoletjenesten, læreruddannelserne, lærerforeningerne, Kommunernes Landsforening, BUPL og mange flere blev inviteret til en række møder for at give respons på sekretariatets oplæg til jubilæet og for selv at byde ind med ideer, ressourcer og projekter.

Efter de grundlæggende retningslinjer og røde tråde var lagt fast i løbet af 2012, og de første jubilæumsprojekter var blevet formuleret, fulgte der et år, hvor særligt projektudvikling, fundraising, formidling og samarbejdsaftaler var sekretariatets fokus. Undervejs måtte en række både store og mindre projekter opgives af mangel på ressourcer og finansiering, mens andre – de fleste – blev en realitet og kunne videreudvikles. Samtidig blev der udarbejdet en visuel identitet og en hjemmeside for jubilæet, hvorigennem formidlingen i 2014 skulle foregå. Endelig var det en af sekretariatets primære opgaver at være sparringspartner, koordinator og "historisk konsulent" for organisationer og institutioner, der gerne ville være med til at fejre jubilæet.

Plakaten for jubilæet Skole i 200 år rummer skolegenstande, som vækker genklang hos forskellige generationer og inviterer til at gå på opdagelse i historien (Foto: skole200/stupid studio).

Jubilæet tager form

Arbejdet med projektudvikling og formidling af jubilæet tog – og tager stadig – udgangspunkt i tre centrale røde tråde: Den første er, at skolen er en fællesnævner og en institution, som alle har en erfaring med på godt og ondt. Skolen er ikke ens over tid og sted, men er et institutionaliseret fællesskab, en referenceramme for alle. Den anden røde tråd er, at skolen også er en central del af barndommen og dermed af ethvert individs livshistorie, der oftest har sat et eftertrykeligt præg. Her er det skolen som del af den personlige udvikling og personlige erindring, der er hovedsagen. Endelig er den tredje røde tråd, at jubilæet skal formidle skolen som en institution skabt af en historisk udvikling. Et historisk perspektiv skal være til stede i refleksionen i såvel undervisningsmateriale som i projektudviklingen og jubilæets øvrige aktiviteter.

For at sikre en platform og en klar kommunikation af jubilæet som en samlet helhed var en af de første opgaver at skabe en visuel identitet og en solid og fleksibel hjemmeside. Den skulle formidle både selve skolens historie, jubilæets aktiviteter, nyhedsartikler og de store projekter, der forhåbentlig ville blive en realitet. Den visuelle identitet skulle samtidig afspejle de tre røde tråde i jubilæet.

Bureauet Stupid Studio har derfor sammen med sekretariatet udviklet en visuel identitet, der arbejder med klare og iøjnefaldende farver, en let nostalgisk skrifttype og ikke mindst en omfattende brug af fotografier af genstande fra forskellige tidspunkter i skolens historie. Her er et udstoppet pindsvin, en globus, blokfløjte, ABC, sutsko, fodbold, kugleramme og iPad i en opstilling, der inviterer beskueren til at gå på opdagelse og se hvor mange ting, man kan genfinde og huske.

Brugen af genstande på plakat, hjemmeside, postkort, foldere og i fysisk udstilling på messer m.v. har vist sig umiddelbart yderst appellerende og effektiv. Stort set alle med erfaring fra skolen kan genkende og identificere et udvalg – hvis ikke alle – af genstandene. Deres slitage vækker en erkendelse af, at skolen har udviklet sig, og de associationer, tingene vækker, fremkalder de personlige og sansede minder om skolen.

Den grundlæggende visuelle identitet med logoet Skole200 og genstandene er siden blevet brugt til at skabe genkendelige, men individuelle identiteter for en række af jubilæets større projekter, særligt Skolernes Sangdag, der fik lyslilla plakat med musikinstrumenter, Lærer for Livet med tavleagtig blågrøn og lærerrelaterede genstande som spanskrør, kaffekop, violin og kladdehæfte og endelig efterårets to store projekter UGE200 og FEST200, der har en mørkere lilla farve og et udvalg af skolens mere nutidige genstande fra både hverdag og fest: mobiltelefon, løbesko, tastatur og høretelefoner – og karameller, flødeboller, flag og konfetti.

Gennem valget af genstande, der kendetegner de enkelte projekter og jubilæet som helhed, sammenkædes skolens overordnede udvikling og idealer med de andre røde tråde – fællesskabet og den individuelle livshistorie. Pølseadden vækker minder til live, men den kan også være baggrund for en fortælling om skolens rolle i udbredelse af folkesundhed og illustrere fremtidens udfordringer med

ernæringsrigtige skolemadsordninger. På samme måde kan sammenstillingen af kuglerammen og lommeregneren og iPaden og skifertavlen klart illustrere, at der er sket en udvikling i teknologi og ressourcer, men at mange grundlæggende faglige mål stadig er genkendelige. Eleverne skal stadig lære at læse, skrive og regne, men på nye måder og med nye mål i sigte. Genstandene bliver således en mosaik af fysisk skolehistorie.

Den tilsvarende oplevelse er tilstræbt i jubilæumshjemmesidens historieformidlende del. Oprindeligt arbejdede vi med et koncept for en skolehistorisk tidslinje, men vurderede, at dette format ville givet for enstrenget og forsimplet udtryk for skolens mangfoldighed. Samtidig ville en tidslinje kræve prioritering af, hvilke begivenheder og strømninger der var "værdige" til en plads i rækken. I stedet valgte vi også her en mere fragmenteret, men også inspirerende og erindringsstimulerende mosaik af billeder med hver sin korte skolehistorie tilknyttet – om stort og småt, lokalt eller globalt, epokegørende eller glemt.

I mosaikken, som omfatter ca. 70 historier og som løbende udbygges, findes *Den Blå Betænkning* fra 1960 omtalt på linje med lejrskolen, lusentanten på linje med Bernadotteskolen og grønlandsk hjemkundskab på linje med revelse og den lille katekismus. Tanken er også her, at vi ikke blot ville fortælle, men også helt konkret vise, at skolens historie kan fortælles fra mange perspektiver og på mange niveauer: som fællesskab, som personlig oplevelse og som historisk samfundsinstitution.

Endelig har det også hele vejen været et klart hensyn, at jubilæets formidling skulle kunne være appellerende for både børn og voksne, og at der ikke kun skulle formidles store forkromede idealer, men også hverdagshistorie. Det tilgodeses med vægten på illustrationer og fysiske genstande og med blandingen af højst forskellige fortællinger.

Hjemmesiden rummer udover historiemosaikken en kalender, hvor alle kan indskrive aktiviteter, der relaterer sig til jubilæet. Der er en nyhedsside, hvor aktuelle historier løbende præsenteres og naturligvis sider om jubilæets organisation, samarbejdspartnere og kontaktoplysninger samt materiale til download; logo, plakat, inspirationskatalog, pressebilleder etc. Derudover har jubilæets store projekter hver deres underside, og man kan via hjemmesiden også tilmelde sig nyhedsbreve. Hjemmesiden har i perioden 1. februar til 1. december haft over 1 mio. sidehenvisninger.

Udover arbejdet med at skabe en formidlingsplatform og en klar genkendelighed var sekretariatets hovedopgave at udvikle en række større projekter, der kunne tilgodeses bredden og dybden i jubilæet. Arbejdet skulle formulere projekternes hensigt, indhold, målgruppe, og der skulle inddrages samarbejdspartnere og findes finansiering. Parallelt hermed har sekretariatet været inddraget i en lang række aktiviteter og projekter, som jubilæets samarbejdspartnere og lokale aktører selv har taget initiativ til. I skrivende stund, hvor jubilæet er i fuld gang, kommer der flere og flere af den slags projekter til, som sikrer, at jubilæet virkelig bliver mangfoldigt og landsdækkende. Men netop på grund af den rivende ud-

vikling vil jeg her primært omtale de større projekter, som sekretariatet selv har været initiativtager til.

Lærer for livet

Både som kilde til skolens historie, og som vigtig figur i skolens hverdag og udvikling, står lærerne helt centralt. Der har derfor aldrig hersket tvivl om, at lærernes historie skulle i fokus i jubilæets formidling.

Som et af de allerførste og største projekter, der blev en realitet, sætter projektet Lærer for Livet fokus på lærernes betydning i skolens historie. Projektet er støttet af Lærerstandens Brandforsikring og omfatter en vandreudstilling med markante lærerskikkelser gennem 200 år, 32 tv-interviews med nulevende lærere, produceret af dk4 og Thorkild Thejsen, og endelig en indsamling af lærererindringer i samarbejde med en række lokalarkiver.

Udstillingen, der både portrætterer kendte lærer som Natalie Zahle, Ole Lund Kirkegaard og I.C. Christensen og ukendte som Olaf de Hemmer Egebjerg og Kirstine Frederiksen, er i tre eksemplarer på turne i landet gennem hele 2014 og vil blive vist ca. 30 steder. Udstillingsstederne er arkiver, biblioteker, museer og uddannelsesinstitutioner, og udstillingen har også været vist i Bellacenteret i forbindelse med Læringsfestivalen og i Kulturstyrelsen. Den kunne også ses på AU Library, Campus Emdrup 10. oktober i forbindelse med Kulturnatten 2014. Tv-interviewene vises på dk4 gennem hele året og kan også ses på jubilæets hjemmeside. Fagbladet *Folkeskolen* har desuden bragt en lang række af de udskrevne interview; disse kan også læses på jubilæets hjemmeside.

Således formidles med lærernes egne ord en lang række eksempler på, hvad det vil sige at være lærer; hvilke valg man træffer, hvilke udfordringer man møder, og hvilke glæder det giver. Men projektet Lærer for Livet har også en ekstra ambition, der handler om at give et kildemateriale videre til fremtidens skolehistorikere gennem indsamling af nutidige lærererindringer.

En erindringsindsamling er relevant i nutidens samfund, fordi der nærmest findes flere beretninger om skolen for 50-100 år siden, end der findes fra læreres hånd i dag. Som kilde til skolehverdagen og lærernes synsvinkel kommer fremtidens skolehistorikere til at mangle denne kildegruppe og svar på spørgsmål som: Hvad var lærernes praksis i deres undervisning og skolehverdag? Hvordan opførte eleverne sig i klassen? Hvordan foregik forældremøderne? Hvordan var samarbejdet med skolelederne? Og også mere trivielle og praktiske hverdagsspørgsmål som børnenes sutsko, lærerværelsets snak, cykelturen til arbejde, aftener med opgaveretning etc. Et sådant materiale vil også blive kilde til en tid, hvor selve lærerrollen, lærerens arbejdstid, profession og betydning er til debat.

Derfor er Lærer for Livets tredje delprojekt en opfordring til alle landets nuværende og forhenværende lærere om at skrive deres erindringer. Og i indsamlingen og bevaringen af disse erindringer spiller lokalarkiverne en helt central rolle ved at modtage og bevare bidragene og nominere de bedste til en landsdækkende konkurrence.

Den 31. oktober afholdt jubilæumssekretariatet og AU Library et festsymposium om erindringer fra skolen. Titlen var *Glemmebog og Huskekage*, og her blev vinderen af erindringskonkurrencen udråbt. Udover æren for de bedste bidrag til de heldige vindere vil projektet forhåbentlig resultere i, at der rundt på landets arkiver snart vil ligge mange flere lærererindringer, der efterlader vidnesbyrd om nutidens skole til fremtiden.

Nutidens elever

Den anden store gruppe, der uden nogen tvivl skulle stå i centrum for jubilæet, er eleverne i nutidens skole. Dels har der fra begyndelsen af været planer om produktion af et varieret undervisningsmateriale til brug i undervisningen, dels skulle elevernes rolle i historien også formidles. Sidstnævnte sker gennem et samarbejde med organisationen Danske Skoleelever om bl.a. en række avisinterview i *Politiken* om elevers vilkår igennem tiden og om produktion af en dokumentarfilm om elevdemokratiets historie. Derudover er elevernes hverdag og perspektiv et helt centralt element i projektet UGE200 som er jubilæets største enkeltstående projekt og former sig som en landsdækkende temauge for alle interesserede skoler i uge 41 forud for efterårsferien.

UGE200 finansieres af Trygfonden og bliver til i et samarbejde mellem jubilæumssekretariatet, Golden Days, en pædagogisk konsulent og øvrige samarbejdspartnere, herunder Dansk Skoleidræt, Frugtformidlingen og Lommefilm. Projektet rummer bl.a. en række gratis workshopforløb, som er uddelt til ca. 60 skoler, et omfattende inspirationsmateriale til ugens undervisning, et digitalt planlægningsværktøj og en kalender med skoletjenestetilbud og andre muligheder for at komme ud-af-huset i forbindelse med temaugen.

Temaugens inspirationsmateriale lægger op til to forskellige former for temauge. Den ene er en oplevelsesuge, hvor eleverne oplever forskellene i skolens udvikling ved at gå i skole til forskellig tid på de forskellige ugedage. De kan opleve 1860'ernes udenadslære og salmesang, 1920'ernes anskuelsestavler og regelrette gymnastik og 1970'ernes gruppearbejde, seksuallære og orienteringsfag. Og på den sidste dag kan de formulere og reflektere over deres egne visioner for skolen og deres egen skolegang. Materialet målrettes indskoling, mellemtrin og udskoling. For 0. klasse udarbejdes en særligt materiale der vægter periodernes børneliv og lege.

Den anden model er en fordybelsesuge, hvor eleverne arbejder i (aldersintegrerede) værksteder med udvalgte fag eller temaer i skolens historie; fra skolearkitektur, over sangens udvikling til journalistik, drama og gymnastik. Materialet omfatter forslag til værksteder, der kan tilpasses skolens ressourcer og elevsammensætning. Ud over de konkrete oplæg til undervisningen omfatter materialet også en række korte baggrundsartikler henvendt til lærerne om udvalgte aspekter af skolens historie. Disse og en række af inspirationsoplæggene udarbejdes i samarbejde med de faglige lærerforeninger, Dansk Skoleidræt, Frugtformidlingen, Lommefilm m.fl.

Inspirationsmaterialet til ugens undervisning lægger op til fire dages fagligt forløb, idet fredagen, der afslutter ugen, er den traditionsrige Skolernes Motionsdag. Her har Dansk Skoleidræt lavet oplæg, der også sætter jubilæumsfejringen i centrum med temaet *En Festival i Bevægelse*.

UGE200 er tænkt som en lærerig, social og kreativ oplevelse for både elever, lærere, forældre, pædagoger og alle andre med tilknytning til skolen. Målet er dels, at eleverne lærer noget om skolens historie på en måde, der er relevant i forhold til deres eget liv og skolens nuværende læringsmål, dels at skabe en stor fælles markering af skolens fødselsdag. Afhængig af skolernes ressourcer, traditioner og muligheder kan lokalsamfund, bedsteforældre m.v. inddrages i ugen, der også kan omfatte en eller anden form for "fødselsdagsfest" f.eks. i form af kagebord, fernisering eller åbent hus.

Sekretariatet for Skole i 200 år deltog i foråret 2014 i både Læringsfestivalen i Bellacenteret og i Skolemessen i Aarhus, hvor UGE200, og jubilæets øvrige undervisningsmaterialer blev præsenteret for især lærerne, der gæstede de to messer. UGE200 formidles derudover til lærerne via bl.a. Facebook, nyhedsbreve, introduktionsvideoer og ved udsendelse af trykt materiale til alle landets grundskoler i august, forud for at materialet bliver tilgængeligt på jubilæets hjemmeside. Det bliver en af de meget spændende ting i efteråret, at se hvor stor tilslutning og udbyttet af UGE200 bliver på skolerne.

Jubilæets største enkeltstående projekt var temaugen UGE200, hvor alle landets grundskoler var inviteret til at deltage i en uge om skolens fortid, nutid og fremtid. UGE200 blev afsluttet fredag 10. oktober 2014 med Skolernes Motionsdag. Her ses børn fra Arenaskolen i Greve, der sender balloner til vejrs på motionsdagen sammen med jubilæets protektor, H.K.H. Kronprinsessen, og undervisningsminister Christine Antorini (Foto Ulrik Jantzen).

UGE200 er helt overvejende et materiale, der er henvendt til lærerne, og som skal gøre afholdelse af ugen så ligetil og overskuelig som muligt. Men ud over selve UGE200-inspirationsmaterialet rummer ugen også et projekt, som eleverne nok også vil hæfte sig ved. I samarbejde med Skolemælk og Golden Days lanceres nemlig ved skolestart en konkurrence ved navn "Duellen", hvor eleverne med korte mobilfilm skal dyste om at vinde en stor skolefest til en værdi af 100.000 kr. UGE200 er således et eksempel på, hvorledes Skole i 200 år gerne skulle kunne rumme både faglighed og festlig fejring i skøn forening.

Opmærksomhed og festlighed

Parallelt med udvikling af undervisningsmateriale, udstillinger og anden historieformidling rummer de centrale jubilæumsprojekter også en række aktiviteter, der i højere grad er opmærksomhedsskabende og har til hensigt at skabe viden om, at der overhovedet findes et skolejubilæum. I dette forsøg på at ramme en meget bred målgruppe – og gøre jubilæet både folkeligt, fornøjeligt og formidlende – er det et meget stort aktiv for jubilæet, at der er en aktiv styregruppe og ikke mindst, at Hendes Kongelige Højhed Kronprinsesse Mary har indvilget i at være jubilæets protektor.

Den første officielle begivenhed i forbindelse med jubilæet var et åbningsarrangement, der blev afholdt i samarbejde med Lærerstandens Brandforsikring i København, og hvor udstillingen Lærer for Livet blev indviet. Der var desuden et officielt program med taler ved bl.a. Kronprinsessen, undervisningsminister Christine Antorini og jubilæets projektleder Anne Katrine Gjerløff. Blandt gæsterne var en lang række af skolens interessenter og jubilæets samarbejdspartnere, og også en stribe forhenværende undervisningsministre som ved deres tilstedeværelse illustrerede den levende skolehistorie. Underholdningen blev leveret af Utterslev Skoles børnekor. Ud over at være startskuddet til årets begivenheder var åbningsarrangementet også medvirkende til at jubilæet blev omtalt i en lang række medier.

I sin tale understregede Kronprinsessen at skolen var et fællesskab og noget, som alle bar med sig i erindringen, og hun indledte med disse ord om første skoledag: "En sommerdag. En skolegård. Nye sko. Sommerfugle i maven. En taske pakket med madpakke, penalhus, fryd og forventning. Det ringer ind til fremtiden. Destinationen er ukendt land, og hver især er en lille eventyrer på opdagelse. Hver især skal afdække nyt territorium og finde sin egen vej i en ny verden af sociale og faglige forventninger og spilleregler. Der er dage, vi aldrig glemmer. Første skoledag er en af dem. Det er en enkelt begivenhed i ethvert barns liv, som symbolsk indleder et nyt fællesskab. Skolen har en helt særlig status. Både i det danske samfund og for mig personligt (...)"

En lignende opmærksomhedsskabende begivenhed, men denne gang rettet mod skoleelever, var Skolernes Sangdag, der blev afholdt i begyndelsen af april. Jubilæumssekretariatet havde indledt et samarbejde med DR Syngelyst om et tv-transmitteret show fra DRs koncertsal og om komposition af en jubilæums-

sang. Sangen blev skrevet og indspillet af reggaesangeren Wafande med titlen *Tasken på Ryggen*, og også her kommer den individuelle skoleoplevelse og skolen som grundlag for livet til udtryk:

*”Tasken er på ryggen
Lad livet tage mig med
Lad mig få et stykke
Af det jeg kan få med
lektier og venner
skolen bestemmer
jeg suger til mig af de mange dyre minder
nogen er glemte
andre i arkiverne
åbner mit sind
lader livet tage mig med
flyver højt
folder mine vinger ud
når der skal læres
er det mig der står skud
hvis der skal bæres
giver jeg gerne en hånd
for jeg har tro på
den allerbedste skole ånd”*

Både i Koncertsalen og ude på skolerne sang tusindvis af elever med, sammen med Kronprinsessen, kulturminister Marianne Jelved, undervisningsministeren og Anders Bondo Christensen. Sangdagen signalerede både i sin afholdelse og den efterfølgende pressedækning, at jubilæet både var for børn og voksne, og at sjov, ballade og fællesskab også er blandt dets kodeord. Jubilæumssangen bliver desuden løbende vist som musikvideo på DRs børnekanal Ultra, og sangen, og koncerter med Wafande kom til at indgå i en række lokale og officielle jubilæumsaktiviteter i løbet af året. Vinderen af konkurrencen FEST200 fik således en koncert på skolen, og i forbindelse med læreruddannelsernes landsdækkende markering af jubilæet 26. september var der også koncert på Christiansborg Slotsplads.

Også i andre sammenhænge er der et fint samarbejde mellem Skole200 og Danmarks Radio. DR har bl.a. udarbejdet et undervisningsmateriale, produceret serien *Så kan de lære det!* om forskellige pædagogiske tilgange til undervisning, og vil også på andre måder markere jubilæet i efteråret 2014. Her er den live-transmitterende temalørdag “Den største skoledag” helt central som startskud til UGE200.

Endelig skal den egentlige dato for underskrivelsen af Skoleanordningerne også markeres, på den noget utaknemmelige dato 29. juli midt i sommerferien. Det skete i samarbejde med organisationen for udenlandsdanskere Danes Worldwide, som i juli holdt sommerskole for danske børn bosiddende i udlan-

det. Den 29. juli var således dagen, hvor en del af disse elever gik til folkeskolens afgangsprøve. Det foregik på Ryslinge Højskole på Fyn, hvor der efterfølgende var officiel fødselsdagsfest. Også her blev begivenheden en blanding af taler, fællessang og efterfølgende fest med koncert og en meget stor lagkage.

Et af jubilæets mest festlige elementer, der var direkte rettet mod skolebørn, var sangeren Wafandes jubilæumssang Tasken på Ryggen. Den blev bl.a. sunget på selve 200-årsdagen for skoleanordningerne 29. juli 2014 ved den officielle fejring på Danes Worldwides sommerskole på Ryslinge Højskole (Foto: Pelle Rink).

Et sidste projekt, som primært er opmærksomhedsskabende, men som også skal formidle skolen som historisk foranderlig fællesnævner, er projektet Første Skoledag. Da skolen begyndte efter sommerferien 11. august, blev det muligt for alle at uploade og dele deres billede fra deres egen første skoledag på jubilæets hjemmeside, hvor der således vil opstå en (forhåbentlig) kæmpestor virtuel udstilling af billeder fra befolkningens første skoledag gennem generationer.

Og så skal man jo ikke glemme et fuldstændig fast element i enhver stor jubilæumsfejring. Præcis som i 1964 har postvæsenet udgivet et jubilæumsfrimærke. Det udkom 11. juni og er tegnet af Jakob Monefeldt, der har ladet sig inspirere af jubilæets visuelle identitet og brugt genkendelige genstande og symboler fra skolelivet: den gule vikingblyant, passer, vinkelmåler og skønsskrift.

Det blivende

Selvom det er historiebevidsthed, refleksion og fejring af en central samfundsinstitution, der er i centrum, skal et jubilæum dog helst ikke kun være en forbigå-

ende præsentation af events, aktiviteter og begivenheder. Der skal være noget blivende, som kan bruges i fremtiden. Her er det helt overvejende produktion af undervisningsmaterialer, som jubilæumssekretariatet er gået aktivt ind i. Og så skal man jo ikke glemme det monument, som udgivelsen af alle fem bind af *Dansk Skolehistorie* også er.

Ud over UGE200-materialet, der kun bliver tilgængeligt digitalt, har jubilæumssekretariatet bidraget til udvikling også af andre undervisningsmidler. Det gælder først og fremmest udgivelsen af otte små illustrerede børnefagbøger i "pixi"-format, der udkom i serien *Vild med Viden* på forlaget Epsilon i foråret 2014. I hver bog præsenteres et tema fra skolens historie: smæk og straf, madpakken, anskuelsesbilleder, skolens indretning og børnearbejde m.v. Bøgerne bygger i høj grad på *Dansk Skolehistorie*, hvis forfattere også har skrevet størstedelen af de små bøger. Samtidig er bøgerne udgangspunkt for at søge videre viden, idet de lægger op til besøg på udvalgte museer, hvor barndoms- og skolehistorie også formidles.

På baggrund af fondsmidler rejst af jubilæumssekretariatet producerer andre samarbejdspartnere også undervisningsmateriale. DR Skole har lavet den interaktive skoletidslinje DR Min Skole, Experimentarium udvikler en teknologihistorisk app, der lanceres til efteråret, og Center for Undervisningsmidler i Esbjerg har produceret et stort antal fysiske materialekasser, der kan lånes ud til skoler over hele landet gennem de lokale CFU'er. Kasserne rummer bl.a. tavler, udklædningstøj, gamle skolebøger, anskuelsestavler og instruktioner til gamle lege etc.

Endelig har andre samarbejdspartnere bidraget til jubilæet ved at målrette materialer til jubilæet. Nationalt Videncenter for Historie- og Kulturarvsformidling i Jelling har produceret to undervisningshæfter med titlen *Hvad Skal vi med Skolen?* til hhv. mellemtrin og udskoling, og der tilbydes alle skoler i landet et gratis klassesæt af et af hæfterne. Tilsvarende har børnebibliotekernes digitale univers Palles Gavebod fået en rolle i UGE200 gennem et undervisningstilbud i Palleland – et minecraft-univers, hvor eleverne i denne sammenhæng skal bygge fremtidens skole.

Det vil her være umuligt at opremse alle de skoletilbud og materialer, der netop nu er undervejs fra jubilæets samarbejdspartnere – både fordi der er så mange, og fordi der kommer nye til hele tiden. Fra rollespil, til hørespil, fra historisk gymnastikpladser til fremtidige skolebygninger.

Et så stort projekt som skolejubilæet skal naturligvis også evalueres, og de gode og dårlige erfaringer skal videreformidles og bruges til lignende begivenheder. Evalueringen skal både være kvantitativ og kvalitativ, og den skal foretages i løbet af efteråret 2014. Der skal også findes en model for, at dele af hjemmesiden bevares statisk, så bl.a. skolehistorier og UGE200-materialet også kan bruges fremover. Når denne artikel trykkes, er dette arbejde således godt i gang.

Men den forhåbentlig mest blivende effekt af jubilæet er en bevidsthed om, at skolen er en historieskabt og mangfoldig institution. Den effekt skabes ikke kun af enkeltstående projekter, event eller undervisningsmateriale, men gennem

konstant refleksion og formidling af skolehistoriens relevans i mange forskellige sammenhænge og situationer.

Sekretariatets mest gennemgående opgave har været den direkte kontakt med presse, samarbejdspartnere, interesserede borgere, lærere og allehånde organisationer. Et tidligt initiativ var således også grundlæggelsen af et skolehistorisk netværk for især museumsformidlere, hvori der kunne udveksles ideer og erfaringer og koordineres på tværs i forhold til planerne for årets aktiviteter. I netværkets regi har sekretariatet afholdt tre heldagsseminarer inden for det sidste år, og der kommunikeres bl.a. gennem en LinkedIn-gruppe.

Sekretariatets medarbejders baggrund i journalistik og historie har været en klar fordel, når jubilæet skal formidles, da sekretariatet selv har stået for nyhedsartikler på nettet, udkast til journalister, deltagelse i interview, produktion af videoer, udformning af presseplaner, pressestrategier og pressemeddelelser. Sekretariatet har således fungeret både som historisk factstjek og som sparringspartner på formidlingsform og -stil.

Sekretariatet har desuden deltaget i en lang række seminarer og møder med oplæg om både selve jubilæet og udvalgte temaer i skolens historie. Fra en gimmick om klassebilleder i Aftenshowet, til dokumentarfilm om elevråd, fra klummer til blogs, over officielle taler til quizzes og anmeldelser, fra artikler i fagblade og kronikker i dagspressen, til oplæg til debatarrangementer og respons på udstillingsoplæg har det hele vejen været intentionen, at formidle ikke blot, hvad der fejres, hvorfor det fejres, og hvordan det fejres, men også pege på de mere nuancerede forståelser, skolen kan mødes med, når det historiske perspektiv, individet, hverdagen og erindringen tages med i betragtning.

1814 – 1964 – 2014 – 2064

Når skolens 250-års fødselsdag skal fejres i 2064, kan man se tilbage på 2014 og betragte Skole i 200 år som ligeså gennemført tidstypisk, som indledningen antydede, at 1964-fejringen var. Et jubilæum og det historiesyn, der ligger bag det, er kontekstafhængigt og en afspejling af det samfund, der omgiver det – ligesom skolen selv.

Skole i 200 år er tidstypisk i sin organisation og bredde – græsrodsniveauet sikrer en klar bredde, mens forankringen i et centralt sekretariat med styregruppe sikrer en række af landsdækkende og officielle elementer. Jubilæet er også tidstypisk ved på mange måder at signalere fragmentering og mangfoldighed; i sit visuelle design, i sin økumeniske tilgang til samarbejdspartnere og projekter og i sit klare valg om ikke kun at formidle de store linjer og brede penselstrøg, men fremhæve det individuelle, det skæve og det oversete. Hvis 1964-jubilæet var moderne, så er 2014-jubilæet yderst postmoderne.

Jubilæet har taget form i en turbulent periode for skolen, hvor politiske, pædagogiske og lærerfaglige interesser har været til debat og været sat på spidsen, og hvor elevernes skolehverdag er i hastig forandring. Dette har paradoksalt nok være med til at skærpe bevidstheden om jubilæets budskab. Der er en udbredt

forståelse af, at skolen er kompleks, udskældt, elsket og omdiskuteret, men at der også er en kerne, alle kan være enige om og også være enige om at fejre: At alle børn i 200 år har haft ret og pligt til undervisning.

Skole i 200 år er ikke en jubelfest, hvor det skal fortælles, at man har nået skoleudviklingens højdepunkt. Det er en fejring af skolen og undervisningspligten som en vidtforenet, kompleks og omdiskuteret institution, der er central for både samfundsudviklingen og det enkelte menneskes liv. Og det er ikke en lukket fest, hvor en bestemt organisation eller gruppe fejrer sig selv. Det er et jubilæum for både børn og gamle, for individer og foreninger, for det mindste lille lokale initiativ og de store dyre landsdækkende projekter. Det er et jubilæum, hvor der gerne bruges relevante virkemidler og viden fra et bredt spektrum, der rækker fra børnekultur til grundforskning.

Vi skaber skolen, skolen skaber os.

Anne Katrine Gjerløff, f. 1974, cand.mag. i historie og forhistorisk arkæologi fra Københavns Universitet 1998, ph.d. i historie sammesteds 2005. Pt. projektleder for Jubilæet Skole i 200 år, AU Library, campus Emdrup (DPB). Har primært forsket i social-, kultur-, og videnskabshistorie i 19.-20. århundrede. Har bl.a. bidraget til Dansk Skolehistorie bd. 3 og 4 samt skrevet en lang række artikler om kvinders, børns, dyrs, skolers, hulemænds og kødkontrollens historie.

Litteratur

- Asterisk: temanummer "Får vi en ny skole?", juni 2014.
- Bjerre, L., T. Hyllested og J.A. Poulsen: *Hvad skal vi med skolen – om samfund og skole før, nu og i fremtiden*. (hæfter for hhv. 4.-6. klasse og 7.-9.klasse), Jelling: Nationalt Videncenter for Historie- og Kulturarvsformidling, 2014.
- *Det 12. almindelige danske skolemøde. I anledning af 150-års dagen for skoleanordningerne af 1814*. Aarhus 1964.
- Gjerløff, A.K. m.fl.: *Vild med Viden – om skolen* (8 bøger om skolehistorie). Forlaget Epsilon 2014.
- Gjerløff, A.K.: Lærer for Livet – erindringer og Livsvilkår. Lidt om en erindringsindsamling. I: *Journalen. Lokal- og kulturhistorisk Tidsskrift*, 2014, nr. 1, s. 12-21.
- Gjerløff, A.K.: Vi skaber skolen, skolen skaber os! Kronik i *Folkeskolen* 2014(2).
- Ældresagen. Tema: Folkeskolen 200 år. December 2013.

- Hjemmesiden www.skole200.dk